

Afgørelser – Reg. nr.: 04466.00

Fredningen vedrører: Store Råbjerg

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet 21-04-1969

Fredningsnævnet 11-08-1967

Kendelser

Deklarationer

OVERFREDNINGSNÆVNET>

21/4-1969

U D S K R I F T

a f

OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL

=====

År 1969, den 21. april, afsagde Overfredningsnævnet følgende

k e n d e l s e :

i

- 1) sag nr. 1933/67 vedrørende fredning af hedearealer omkring St. Råbjerg i Grene sogn og
- 2) sag nr. 1934/67 vedrørende fredning af Grene Sande med tilstødende områder i Hejnsvig sogn,

hvilke sager Overfredningsnævnet på grund af arealernes nære beliggenhed og personsammenfald i ejerforhold har behandlet under ét.

I de af fredningsnævnet for Ribe amtsrådsreds den 11. august 1967 afsagte kendelser hedder det vedrørende førstnævnte sag:

"Ved brev af 10. januar 1966 anmodede Danmarks Naturfredningsforening Fredningsnævnet for Ribe amtsrådsreds om at rejse frednings-sag vedrørende hedearealer omkring St. Råbjerg, der er beliggende vest for den offentlige bivej mellem Hejnsvig og Løvlund ved Utoft plantage ca. 5 km sydøst for Grindsted.

Som begrundelse for fredningen har naturfredningsforeningen nærmere anført:

.....

"Den nordlige trediedel af arealet ligger på hedesletten, medens de sydlige to trediedele ligger på bakkeøterræn. Grænsen mellem hedeslette og bakkeø er meget tydelig, og højdeforskellen er ca. 10 m. Fra det højeste punkt, St. Råbjerg, er der en storslået udsigt over hedesletten mod nord. Hele området er dækket af en ensartet lyngbevoksning med revlingris, tyttebær, melbærris, lav skorsoner m.fl.; der er så at sige ingen opvækst af bjergfyr eller andre træer. I lavninger på fugtigere bund vokser klokkelyng og mosebølle, medens blåbærbusken findes på den nordvendte bakkeøskråning. I en lavning øst for St. Råbjerg findes et ret stort hedekær.

Hedearealet yder med sin smukke, ensartede og uforstyrrede vegetation gode muligheder for studiet af lynghedens planteverden. Desuden er området velegnet til demonstration af de geomorfologiske begreber: bakkeø og hedeslette. Herudover har området en ganske særlig interesse i botanisk henseende, idet det er det eneste i nutiden ikke tilplantede område af Utoft plantageareal, der i årene 1900-1903 undersøgtes af botanikerne F. Børgesen og C. Jensen. Disse botanikers fyldige noter muliggør sammenlignende undersøgelser til belysning af vegetations-

udviklingen. Det vil derfor være af såvel undervisningsmæssig som naturvidenskabelig betydning, at heden ved St. Råbjerg sikres ved fredning."

.....
Fredningsforslaget omfattede en del af matr. nr. 2 d, Løvlund, Grene sogn, eller i alt ca. 25 ha.

Naturfredningsforeningens påstand går i hovedtræk ud på, at heden skal bevares i sin nuværende tilstand.

Fredningsplanudvalget for Ribe og Ringkøbing amter, der har haft sagen forelagt, har i brev af 4. november 1966 foreslået den rejste fredningssag udvidet med ca. 40 ha, hvorefter påstanden skulle omfatte hedearealerne omkring St. Råbjerg fra Utoft plantage i vest til Gyttegård plantage i øst. Udvalget henstillede endvidere, at der sikres offentligheden adgang til gående færdsel ad stier fra den offentlige bivej mod vest til St. Råbjerg og mod øst til Gyttegård plantage til forbindelse med et foreslået stianlæg i det område af Grene Sande, der omfattes af en for nævnet samtidig rejst sag.

Fredningsforslaget omfatter herefter, idet naturfredningsforeningen har tiltrådt den af fredningsplanudvalget foreslåede udvidelse, helt eller delvis matr. nr. e 1 d, 2 d og 2 e Løvlund, Grene sogn, hvoraf matr. nr. 1 d. ejes af A/S Gyttegård, v/højesteretssagfører Eivind Helsted, Rådhusstræde 1, København K., og matr. nr. e 2 d og 2 e ejes af fru Birte Gårman Pedersen, Grindsted, og Carsten Eigil Inopinatus Hallas, v/landsretssagfører Poul Pedersen, Torvegade 8, Vejle.

Af et af Fredningsplanudvalget for Ribe og Ringkøbing amter udarbejdet detailleret oversigtskort fremgår bl.a., at ca. 33 ha af de af påstanden omfattede ca. 65 ha er beliggende inden for den i naturfredningslovens § 25, stk. 2, omhandlede afstand fra private skove.

Den detaillerede fredningspåstand for området er sålydende:

"Enhver foranstaltning, der kan virke skadelig på hedens naturlige plantevækst, skal ikke være tilladt.

Enhver form for dræning eller udgrøftning skal være forbudt. Bortgravning af eller aflæsning af materiale skal ikke være tilladt.

Beplantning af heden må ikke finde sted. Selvsåede træer skal om fornødent kunne fjernes.

Enhver form for bebyggelse, opstilling af skure, boder, master og lignende skæmmende indretninger skal ikke være tilladt. Den i hedens østlige del anlagte skydebane sløjfes.

Der skal være adgang for skoler og højere læreanstalter til at anvende heden som undervisnings- og studieobjekt."

Det hedder videre i påstanden, at foranstående dog ikke skal være til hinder for, at der etableres en mindre parkeringsplads ved den offentlige bivej, ligesom der skal kunne anlægges visse stier gennem området.

Påtaleret tillægges ifølge påstanden Fredningsnævnet for Ribe amtsrådsreds, Naturfredningsrådet og Danmarks Naturfredningsforening.

I brev af 1. marts 1966 har Naturfredningsrådet udtalt, at sagen fortjener den stærkeste anbefaling.

Det hedder bl.a. videre:

.....

" at områderne udgør nogle af de sidste rester heder og indsander i vestranden af det landskab, som i middelalderen hed "Randbøl Hede", et vidtstrakt område i Midtjylland vest for Randbøl kirke. Der er ganske vist fredet et værdifuldt større areal af Randbøl Hede syd for Frederikshåbs Plantage, men på sidstnævnte areal ses ingen overgang mellem vegetation på bakke og hedeslette således som ved Utoft. Derfor er Utoft-fredningen et vigtigt supplement til fredningen ved Frederikshåb.

Iøvrigt ønsker rådet at fremhæve betydningen af, at der med tiden med det fredede areal ved Frederikshåb som centrum opbygges en

midtjysk naturpark, der i sig måtte omfatte bestemmelser om arealer inden for et område omtrentlig omgrænset således: Holme å med omgivelser mod syd, Grene-Grindsted å - Lindeballe mod nord, Hovborg-Grindsted vejen mod vest og en linie Nørup-Randbøldal-Spjarup mod øst. I en sådan naturpark ville resterne af heder og sander ved Utoft og Grene være et helt naturligt og vigtigt led. Af den grund bør det overvejes, at der sikres offentligheden begrænset adgang til Utoft-arealet f.eks. ved en sti til St. Råbjerg."

.....
blevet
Efter at være gjort bekendt med den af fredningsplanudvalget foreslåede udvidelse af påstanden har Naturfredningsrådet i supplerende erklæring af 13. januar 1967 tilsluttet sig ønsket om, at fredningen udvides som foreslået af udvalget.

Fredningsnævnet, der under behandlingen af denne sag består af dommer Poul Buch, Varde, amtsrådsmedlem, sognerådsformand Alfred Jepsen, Ølgod, og gårdejer Kr. Søndergård, Krog pr. Billund, har behandlet sagen på behørigt indvarslede møder den 30. januar og 8. maj d.å., hvortil var indkaldt de to lodsejere og andre interesserede, og hvor tillige repræsentanter for bl.a. Danmarks Naturfredningsforening, Naturfredningsrådet og Fredningsplanudvalget for Ribe og Ringkøbing amter var mødt.

Nævnet har foretaget indgående besigtigelser af de interesserede arealer og har derhos behandlet sagen internt den 25. juli 1967.

Under sagens behandling har nævnet haft teknisk bistand af landinspektør Gert Alsted, Fredningsplanudvalget for Ribe og Ringkøbing amter og landinspektør Gunnar Jessen, Varde.

Under sagens gang har de interesserede lodsejere over for nævnet fremsat protester mod den foreslåede fredning ved principalt at påstå fredningen nægtet fremme, subsidiært at påstå sig tilkendt erstatninger som nedenfor nærmere omtalt.

Amtmand Bach har for fredningsplanudvalget fremhævet, at der

i udvalget er enighed om, at det pågældende område er fredningsværdigt på grund af sit særpræg og landskabelige skønhed. Arealerne danner et grænseområde som udflugtsmål for turister fra såvel Østjylland som Vestjylland. Han fremhævede endvidere de videnskabelige interesser. Under sagens behandling bør det tilstræbes, at der sikres almenheden adgang til gående færdsel fra den eksisterende parkeringsplads ved vejen til højdepunktet ved forsvarrets skydeskiveanlæg.

Cand. mag. Bertel Hansen har for Danmarks Naturfredningsforening fremhævet betydningen af at sikre det karakteristiske landskab, særligt bakkeoen, skrænten og hedefloden, for eftertiden. Bakkedraget er særlig velegnet til demonstration af naturforholdene i nabolaget.

Cand. mag. Simon Lægård, Naturfredningsrådet, har tilsluttet sig, at fredningen gennemføres i det af fredningsplanudvalget foreslåede omfang.

Oberstløjtnant Ole Hansen har for Forsvarets bygningstjeneste oplyst, at forsvaret har indgået overenskomst med ejerne af heden om anlæg af den eksisterende skydebane, der anvendes af hjemmeværnet i Grindsted-området og af intendanturkorpset i Grindsted, og at der herfor betales en årlig leje af 1.000 kr. Han oplyste endvidere, at slojfnings af skydebanen og reetablering af denne et andet sted vil medføre udgifter for forsvaret på ialt ca. 45.000,- kr. Han henstillede, at påstanden om slojfnings af skydebanen nægtes fremme, idet forsvaret fremover vil kunne indstille skydningerne på banen i week-ender i juni, juli og august måneder samt inden for normal arbejdstid på hverdage, dog med undtagelse af mandage og fredage, hvor der er brug for skydebanen hele dagen.

Advokat Mansfeld-Giese, Brande, har for ejerne af matr. nr.e 2 d og 2 e, Lovlund, i brev af 26. april d.å. nedlagt påstand om, at fredningen ikke gennemføres.

Det hedder i brevet videre:

.....

"Såfremt fredningen desuagtet gennemføres under den form, i hvilken fredningspåstand er nedlagt, skal jeg opgøre mine klienters erstatningskrav som følger:

Utoft er ved vurdering pr. 1/8-1965 vurderet til ejendomsværdi 600.000,00 kr. Såfremt fredningen gennemføres i det foreslåede omfang, kan forringelse af ejendommen som helhed ikke sættes til mindre end 15% af handelsværdien, der må antages at være to gange vurderingen. Tabet vil herefter kunne ansættes til 180.000 kr. Følgelig påstås dette beløb tillagt mine klienter. Med i betragtning ved opgørelsen er dels taget det direkte tab, der lides derved, at heden, der er velegnet til beplantning, nu ikke kan beplantes, dels den kolosale brandfare for hele Utoft, som offentlighedens uhindrede adgang til heden vil medføre; ydermere det faktum, at denne offentlige adgang ganske vil ødelægge jagten på heden og de tilstødende dele af plantagen samt endeligt det voldsomme fald i ejendommens herlighedsværdi, en fredning vil medføre. Til nærmere belysning af rimeligheden af den nedlagte erstatningspåstands størrelse skal bemærkes, at det berørte hedeareal omfatter 62,7 ha. Prisen for uopdyrket hede af kvalitet, herunder også æstetisk, som Utoft, andrager i dag ikke under 4.000 kr. pr. ha. Handelsværdien for heden kan altså ansættes til ca. 240.000 kr. Den forringelse af hedens handelsværdi, en fredning medfører, andrager op imod 75 % altså 180.000 kr., netop den nedlagte erstatningspåstand.

Såfremt fredningsmyndighederne er villige til at afstå fra stianlæg og fra offentlig adgang til den del af heden, der ligger vest for Hejnsvig-Løvlundvejen, vil mine klienter være villige til mod en væsentlig nedsat erstatning at tinglyse deklaration også på dette stykke om, at ret til beplantning frafaldes. Ydermere vil mine klienter i så fald være villige til i størst muligt omfang efter forudgående skriftlig hen-

vendelse at give videnskabsmænd og andre i plantevæksten berettiget interesserede adgang til studier på heden.

Såfremt fredningen af Gyttegård frafaldes og stianlæg over det øst for vejen beliggende hedeareal herefter må skønnes formålsløst, står mine klienters tilbud om frafald af beplantningsret mod passende erstatning også ved magt for så vidt angår den del af heden."

.....

Skovrider C.J.Bech har i brev af 4. maj 1967 for A/S Gyttegård nedlagt følgende erstatningspåstand med henblik på den mulighed, at fredningen gennemføres i det påståede omfang:

.....

"Gyttegårds ejendomsværdi er pr. 1. august 1965 ansat til kr. 704.600, hvoraf en særlig ansat "herlighedsværdi" udgør kr. 200.000.

Det må formodes, at ejendommens handelsværdi på nuværende tidspunkt ligger betydeligt højere end i 1965 - ikke som følge af nogen stigning i forrentningsværdien, denne er nærmest faldet i de sidste 2 år - men som følge af den stadig fortsatte kroneforringelse og som følge af, at Gyttegård plantage er en udpræget herlighedsejendom, der i voksende grad vil virke tillokkende for velhavende forretningsmænd, der søger et fredfyldt sted.

Det må derfor skønnes, at "herlighedsværdien" på nuværende tidspunkt - inden fredningen finder sted - udgør kr. ca. 400.000, og at den ufred, som den med fredningen forbundne offentlige adgang til de pågældende arealer vil give, i alt fald vil nedsætte ejendommens handelsværdi med 25 % af ovenstående beløb - eller med kr. 100.000.

Der er endvidere ikke tvivl om, at den offentlige adgang til de på visse årstider meget brandfarlige arealer vil forøge brandrisikoen i plantagen, og at man derfor må forlange dækning for eventuelle udgifter til ekstraordinære sikkerhedsforanstaltninger imod brandfare.

Ved fredningsnævnets således trufne beslutning har nævnet i overensstemmelse med indholdet af naturfredningslovens § 1 i første række lagt til grund, at det pågældende hedeareal på grund af dets skønhed, beliggenhed og ejendommelighed har væsentlig betydning for almenheden, der vil kunne nyde udsigten fra St. Råbjerg.

Nævnet har endvidere taget i betragtning, at det efter det oplyste også af naturvidenskabelige og undervisningsmæssige grunde må være overordentlig betydningsfuldt at bevare disse arealer, ligesom nævnet må være enig i Naturfredningsrådets opfattelse af, at de pågældende arealer er særligt egnede til at indgå i et midtjydsk naturparkområde med store rekreative kvaliteter.

Med hensyn til fredningens indhold fastsættes følgende nærmere bestemmelser for området:

1. Enhver foranstaltning, der kan virke skadelig på hedens naturlige plantevækst, er ikke tilladt.

Beplantning af heden må ikke finde sted. Selvsåede træer skal om fornødent kunne fjernes ved det offentliges foranstaltning uden udgift for ejerne.

Foranstående skal ikke være til hinder for, at der etableres et indtil 25 m bredt brandbælte langs det vestlige skel af matr. nr. 2 e, Løvlund, mod Utoft plantage.

2. Enhver form for dræning eller udgrøftning er forbudt.
3. Bortgravning af eller aflæsning af materialer er ikke tilladt.
4. Henksthøj af affald eller etablering af bilophugningspladser er forbudt.
5. Tobaksrygning og brug af åben ild er forbudt.
6. Anvendelse af radio eller anden form for støjsspredning på arealet er forbudt.
7. Luftledninger må ikke føres hen over arealet.
8. Enhver form for yderligere bebyggelse er ikke tilladt. Opstilling af skure, boder, master og lignende skæmmende indretninger er for-

.budt.

9. Campering er forbudt.

10. Der skal være adgang for skoler og højere læreanstalter til at anvende heden som undervisnings- og studieobjekt efter forudgående meddelelse til ejerne.

11. Der tillægges almenheden adgang til gående færdsel ad en 2 m bred og ca. 550 m lang sti fra parkeringspladsen ved den offentlige vej til udsigtspunktet ved den trigonometriske station, alt som vist på det vedhæftede kort. Omkring udsigtspunktet skal arealerne i en afstand af 3 m fra punktet være tilgængelige for almenheden.

Stien anlægges ved anvendelse af en fræser og tromles med stentromle, således at anden afmærkning af stien kun om fornødent etableres.

Den fremtidige vedligeholdelse af stien påhviler Grene kommune.

12. Endvidere tillægges der almenheden adgang til parkering på den allerede eksisterende parkeringsplads, som vist på det vedhæftede kort.

Den fremtidige vedligeholdelse af parkeringspladsen påhviler Forsvarets bygningstjeneste og Grene kommune i forhold til pladsens benyttelse af henholdsvis forsvaret og almenheden.

13. Begrænsninger i færdselsretten.

Almenheden har adgang til gående færdsel ad stien til St. Råbjerg, når skydebanen ikke er i brug.

Det bemærkes herved, at forsvaret har givet tilsagn om, at der ikke vil finde skydninger sted i week-ender i juni, juli og august måneder samt inden for normal arbejdstid på hverdage, dog med undtagelse af mandage og fredage.

14. Den på arealet værende skydebane må ikke udvides, ligesom der ikke må anvendes tungere våbenarter end hidtil.

Nævnet vil i samarbejde med Fredningsplanudvalget for Ribe og Ringkøbing amter foranledige skilte opsat med individuel tekst efter forholdene, når fredningssagen er endelig afgjort.

Det bemærkes, at forlig om erstatningerne for fredningen ikke har kunnet opnås for nævnet.

Det er over for nævnet oplyst, at grundværdien for matr. nr.e 2 d og 2 e, Løvlund, ved den seneste ejendomskyldvurdering pr. 1. august 1965 er fastsat til 9.000 kr.

Under hensyn til det således anførte og til samtlige i øvrigt i betragtning kommende omstændigheder fastsætter fredningsnævnet med bemærkning, at nævnet har ment at kunne tilkende 700 kr. pr. ha i erstatning, dog kun 350 kr. pr. ha. for arealer, der er beliggende inden for skovbyggelinien, nedennævnte erstatninger for fredningen som foran beskrevet:

Matr.Nr.	omtrentligt samlet areal i ha	heraf omfattet af § 25.	ejer	tilkendt erstatning
Løvlund,				
<u>Grene sogn</u>				
2 d og				
2 e	62,7	30,8	Birte Gårmand Pe- dersen og Carsten Eigil Inopinatus Hallas v/adv.Mans- feld-Giese	33.110,00 kr.
1 d	<u>2,7</u> ca. 65,4 ha	<u>2,7</u> 33,5 ha	A/S Gyttegård v/ HRS.Ejvind Helsted	<u>945,00 -</u>
				<u>34.055,00 kr.</u>

Det bemærkes, at erstatningerne er udregnet på grundlag af det foran omtalte oversigtskort over de af sagen omfattede arealer.

Ved erstatningernes fastsættelse er der taget hensyn til samtlige ulemper ved fredningen, herunder i forbindelse med anlæggelse af en sti efter de foran af nævnet angivne retningslinier.

Erstatningerne, der forrentes med 6 % årlig fra kendelsens dato, udbetales til de foran anførte ejere, da ikke andre i ejendommene interesserede har fremsat krav under sagens behandling.

Erstatningerne udredes som nedenfor bestemt.

Kendelsen vil være at tinglyse på de nedennævnte ejendomme med prioritet forud for al pantegæld

Påtaleret tilkommer fredningsnævnet for Ribe amtsrådsreds, Naturfredningsrådet og Danmarks Naturfredningsforening."

Konklusionen er sålydende:

"Ejendommene, matr. nr. e 1 d, 2 d og 2 e, Løvlund, Grene sogn, fredes som ovenfor bestemt og som afgrænset på vedhæftede kort.

I erstatning udbetales til lodsejerne de ovenfor nævnte beløb, i alt 34.055,- kr. med renter 6 % årlig fra kendelsens dato.

Af erstatningen udredes tre fjerdedele af statskassen. Den sidste fjerdedel udredes af Ribe amtsfond og af de i amtsrådsredsen beliggende købstadkommuner efter folketal i henhold til den senest offentliggjorte folketælling.

Kendelsen kan indankes for Overfredningsnævnet, adresse: Nyropsgade 22, København V., inden 4 uger fra kendelsens afsigelse eller forkyndelse."

Den anden kendelse lyder således:

"Ved brev af 10. januar 1966 anmodede Danmarks Naturfredningsforening Fredningsnævnet for Ribe amtsrådskreds om at rejse fredningssag med hensyn til et ca. 800 m langt og 600 m bredt areal af Grene Sande i Gyttegård plantage ca. 4 km vest for Billund.

Som begrundelse for fredningen har naturfredningsforeningen nærmere anført:

.....
" at arealet på alle sider er omgivet af nåletraspantninger. I arealets nordlige del ligger en meget smukt udviklet parabelklit, i hvis nordlige gren der stadig findes talrige "levende" vindbrud. På friske sandflader ses her den for vore indsande karakteristiske pionervegetation med hjælme, sandskæg, krybhvene, sandstar og mosset *Polytrichum pilosum*. Parablens sydlige gren er lynghede og bevokset med spredte bjergfyr, mens en del skovfyr har indfundet sig omkring toppunktet. Udblæsningsfladen mellem parablens grene er udviklet som fugtig lynghede; også her vokser spredte bjergfyr og enkelte encærbærbuske.

Arealets sydlige del er dækket af et stort fattigkær med meget smukt udviklede tørvemosesamfund. Dette kær er over store flader ganske uberørt. Et enkelt sted er der spor af gammel tørvegravning, ligesom en afvandingsgrøft af ældre dato kan spores.

Det ovenfor beskrevne areal ligger på hedesletteterræn, men grænser umiddelbart op til den syd forliggende bakkeø. Ved foden af

skråningen ligger de finest udviklede dele af det førømtalte hedekær.

Grene Sande yder enestående muligheder for at studere sandflugtens mekanik i et indsandsområde, dens omformning af landskabets topografi og ikke mindst dens samspil med vegetationen. Kærområdet indeholder vegetationstyper, som i vore dages Danmark er praktisk talt udryddede, og som endnu ikke er gjort til genstand for en moderne botanisk-økologisk analyse.

Hele arealet bør derfor såvel af undervisningsmæssige som naturvidenskabelige årsager søges bevaret i sin nuværende uberørte tilstand. Der tænkes her ikke blot på det nærliggende Grindsted Gymnasium, men også på de højere læreanstalter i Århus og København.

Under fredningsforslaget er medtaget en lille sitkaplantning i det vestlige hjørne samt en smal stribe bjergfyrplantning langs nordøstsiden. Begge disse nåletræsplantninger bør ikke reetableres efter afdrivningen."

.....
Fredningsforslaget omfattede dele af matr. nr. e 4 a og 5 b, Trøllund, Hejnsvig sogn, eller i alt 48 ha.

Naturfredningsforeningens påstand går i hovedtræk ud på at bevare indsandets naturlige overflade og vegetationstyper.

Fredningsplanudvalget for Ribe og Ringkøbing amter, der har haft sagen forelagt, har i brev af 4. november 1966 foreslået den rejste fredningssag udvidet med ca. 112 ha, hvorefter påstanden ud over de fornævnte af naturfredningsforeningen beskrevne arealer skulle omfatte arealer omkring "Præstesøen", der er beliggende sydøst for Grene Sande, samt arealer mellem denne sø og Grene Sande, hvilke arealer efter udvalgets opfattelse rummer store naturværdier og har landskabelig sammenhæng med Grene Sande. Udvalget henstillede endvidere, at der sikres offentlighedens adgang til gående færdsel ad stier i de beskrevne arealer samt ad stier gennem Gyttegård plantage til forbindelse med et foreslået stian-

læg i de hedearealer ved St. Råbjerg, der omfattes af en for nævnet samtidig rejst sag.

Fredningsforslaget omfatter herefter, idet naturfredningsforeningen har tiltrådt den af fredningsplanudvalget foreslåede udvidelse, helt eller delvis følgende matr. nr.e i Trollund, Hejnsvig sogn:

Lb.nr.	matr.nr.	omtrentlig omfattet areal i ha.	ejer.
1.	1 d, 1 h 4 a, 4 o og 5 b	96,1	A/S Gyttegård, v/ højesteretssagfører Eivind Helsted, Rådhusstræde 1, København K.
2.	1 b	45,8	diakon Johannes Rasmussen Just, Trollund pr. Hejnsvig.
3.	1 e	4,5	landmand Kristen Jensen, Trollund pr. Hejnsvig.
4.	1 a	13,0	gårdejer Kristian Sogård Kristensen, Trollund pr. Hejnsvig.
5.	1 i	0,6	landmand Johan D. Madsen, Trollund pr. Hejnsvig.
	I alt ca.	<u>160 ha</u>	

Af et af Fredningsplanudvalget for Ribe og Ringkøbing anter udarbejdet detailleret oversigtskort fremgår bl.a., at ca. 128,3 ha af de af påstanden omfattede arealer er beliggende inden for den i naturfredningslovens § 25, stk. 2, omhandlede afstand fra private skove.

Den detaillerede fredningspåstand for området er sålydende:

"Fredningens formål er at bevare indsandets naturlige overflade-

former og vegetationstyper.

Dræning, udgrøftning eller på anden måde ændringer af områdets grundvandstand må ikke foretages.

Afgravning eller aflæsning af enhver art skal være forbudt.

Ingen del af området må beplantes. Selvsåede træer skal kunne fjernes, om det skønnes fornødent.

Enhver form for bebyggelse, opstilling af skure, boder, master og lignende skæmmende indretninger skal ikke være tilladt, ligesom enhver form for kørende færdsel skal være forbudt.

Der skal være adgang for skoler og højere læreanstalter til at anvende indsandet og hedekæret som undervisnings- og studieobjekt, ligesom der i øvrigt bør være adgang for almenheden til Grene Sande."

.....
Fredningen bør ikke være til hinder for, at der foretages detailafvanding af arealer, der er omfattet af en vedrørende arealer omkring Grene å rejst afvandingssag.

Det hedder videre i påstanden, at foranstående dog ikke skal være til hinder for, at der etableres en mindre parkeringsplads ved den offentlige bivej, ligesom der skal kunne anlægges visse mindre stier gennem området.

Påtaleret tillægges Fredningsnævnet for Ribe amtsrådsreds, Naturfredningsrådet og Danmarks Naturfredningsforening.

I brev af 1. marts 1966 har Naturfredningsrådet udtalt, at sagen fortjener den stærkeste anbefaling.

Det hedder i brevet bl.a.:

.....
"..... at områderne udgør nogle af de sidste rester heder og indsander i vestrenden af det landskab, som i middelalderen hed "Randbøl Hede", et vidtstrakt område i Midtjylland vest for Randbøl kir-

ke. Der er ganske vist fredet et værdifuldt større areal af Randbøl Hede syd for Frederikshåbs Plantage, men på sidstnævnte areal ses ingen overgang mellem vegetation på bakke og hedeslette således som ved Utoft. Grene Sande minder lidt om de fredede Rygbjerg Sander ved Frederikshåb, men er meget større og med en alsidigere flora.

Iøvrigt ønsker rådet at fremhæve betydningen af, at der med tiden med det fredede areal ved Frederikshåb som centrum opbygges en midtjysk naturpark, der i sig måtte omfatte bestemmelser om arealer inden for et område omtrentlig omgrænset således: Holme å med omgivelser mod syd, Grene-Grindsted å - Lindeballe mod nord, Hovborg-Grindsted vejen mod vest og en linje Nørup-Randbøldal-Spjarup mod øst. I en sådan naturpark ville rosterne af heder og sander ved Utoft og Grene være et helt naturligt og vigtigt led!

.....

Efter at være blevet gjort bekendt med den af fredningsplanudvalget foreslåede udvidelse, har Naturfredningsrådet i supplerende erklæring af 13. januar 1967 tilsluttet sig ønsket om, at fredningen udvides som foreslået af udvalget.

Endelig har rådet i erklæring af 12. maj 1967 udtalt:

.....

"De engarealer af matr. nr. 1 b, der ligger i forbindelse med "Præstesøen" og nord og øst for denne, bør bevares i deres nuværende tilstand. Kan nævnet ikke tiltræde dette, kan engene eventuelt tillades afvandet mod, at de derefter kommer til at henligge som vedvarende græsningsarealer. Lyngbakkerne bør bevares i deres nuværende tilstand uden tilplantning, men kan gerne afgræsses i samme omfang som hidtil.

De arealer af matr. nr. 1 a, 1 e og 1 b, der ligger mellem den sydligste lave klitrække og den høje skrænt, kan tillades afvandet og inddraget i normal vekseldrift."

.....

Fredningsnævnet, der under behandlingen af denne sag består af dommer Poul Buch, Varde, amtsrådsmedlem, sognerådsformand Alfred Jeppesen, Ølgod, og gårdejer Marius Pedersen, Klink, Hejnsvig, har behandlet sagen på behørigt indvarslede møder den 30. januar og 8. maj d.å., hvortil var indkaldt samtlige lodsejere og andre interesserede, og hvor tillige repræsentanter for Danmarks Naturfredningsforening, Naturfredningsrådet og Fredningsplanudvalget for Ribe og Ringkøbing amter var mødt.

Nævnet har foretaget indgående besigtigelser af de interesserede arealer og har derhos behandlet sagen internt den 25. juli 1967.

Under sagens behandling har nævnet haft teknisk bistand af landinspektør Gert Alsted, Fredningsplanudvalget for Ribe og Ringkøbing amter, og landinspektør Gunnar Jessen, Varde.

Under sagens gang har en del af de interesserede lodsejere over for nævnet fremsat protester imod den foreslåede fredning, idet disse principalt har påstået fredningen nægtet fremme, subsidiært påstået sig tilkendt erstatninger som nedenfor nærmere omtalt.

Antmand Bach har for Fredningsplanudvalget særligt fremhævet de betydelige videnskabelige interesser i sagens gennemførelse. Herudover må der efter amtmandens opfattelse tillige tages hensyn til den forventede stærke ændring af landets bebyggelsesmønster. Det må være nødvendigt at bevare så megen natur, at der bliver en linie fra fortiden til fremtiden, idet det må være værdifuldt, at kommende generationer kan få lejlighed til at se, hvorledes landet har set ud tidligere. Den forventede udvikling her i landet mod et stærkt industrialiseret samfund vil gøre behovet for åbne og smukke landdistrikter langt større. Tanker som disse er baggrunden for forslaget om det fredede areals udvidelse og om etablering af stier på eller i tilslutning til de fredede arealer. Både turister og beboere vil have fordele af, at den gående færds-

sel kanaliseres.

Lodsejernes interesser i afvanding ved Grene å bør dog tilgodeses.

Cand. mag. Bertel Hansen har for Danmarks Naturfredningsforening særligt fremhævet parabelklitten, udblæsningsfladen og køret som fredningsværdige. Endvidere har han anført, at det må være værdifuldt at bevare den sydlige bakkekan, der er opstået i den sidste istid, hvorhos han har understreget områdernes undervisningsmæssige betydning.

Cand. mag. Simon Lægård har for Naturfredningsrådet anbefalet fredningens gennemførelse i det af fredningsplanudvalget foreslåede omfang særligt under hensyn til landskabets betydelige geomorfologiske interesse.

For A/S Gyttegård fremhævede skovrider Bech, at han godt kunne forstå ønskerne om en fredning og også selv havde sympati herfor. Alligevel måtte han finde det yderst betænkeligt at tilstede offentlighed adgang med fri færdselsret fra Grene Sande til St. Råbjerg. Han følte sig overbevist om, at en sådan færdselsret ville medføre meget stor risiko for skovbrande. Principielt har selskabet intet at indvende imod, at interesserede som skoler og lign. får adgang til at se ejendommens herligheder, men det bør kun ske efter forud indhentet særlig tilladelse i hvert enkelt tilfælde. Såfremt almenheden mod forventning alligevel skulle få adgang til at færdes på ejendommen, må man stille krav om etablering af forskellige brandhæmmende foranstaltninger, så som brandbølter og passende skiltning til vejledning for publikum.

Diakon Johs. Rasmussen Just har protesteret imod almenhedens adgang til hans ejendom, hvorimod han ikke har noget imod interesseredes besøg, når disse forud indhenter tilladelse hertil. Han har planer om afvanding af ejendommen og ønsker fortsat at kunne dyrke denne på samme måde som hidtil. Han har endvidere fremhævet betydningen af, at hans kreaturer kan græsse som hidtil, samt at et mergelleje bevares.

Gårdejer Kristen Søgård Kristensen har ligeledes protesteret imod almenhedens adgang til færdsel. Han har forbeholdt sig ret til at foretage de afvandinger og udstykninger med hensyn til ejendommen, der frentidig vil kunne gennemføres, idet han dog har oplyst, at der ikke foreligger aktuelle planer om udstykning.

Gårdejerne Kristen Jensen og Johan D. Madsen har ligeledes protesteret mod den foreslåede fredning.

Distriktsbestyrer Martin Kristensen, Hedeselskabets Varde afdeling, har oplyst, at "Præstesoen" i tørre perioder kan blive næsten udtørret. Arealerne øst for soen kan med udbytte afvandes til græsarealer, medens lyngbakkerne i nærheden af soen i dyrkningsmæssig henseende har mindre interesse.

Den 18. juli d.å. forelagde nævnet sagen for fru E. Jacobæus, der er hovedaktionær i A/S Gyttegård. Fru Jacobæus gav under forhandlingen udtryk for, at hun stadig er interesseret i at få en fredning af hulvejsarealet, som vist på medfølgende kort, gennemført, uden at hun for denne fredning vil kræve erstatning. For så vidt angår fredning af den øvrige del af Gyttegårds arealer nærede fru Jacobæus den største betænkelighed ved en gennemførelse af fredningen på grund af risikoen for brandfare ved almenhedens adgang til arealerne. Endelig udtrykte fru Jacobæus ønske om, at der ikke etableres adgang for offentligheden til udsigtpunktet Ørnsbjerg.

Efter de førte forhandlinger har Danmarks Naturfredningsforening og fredningsplanudvalget herefter frafaldet påstanden om etablering af stianlæg til forbindelse med det foreslåede stianlæg i fornævnte hedearealer ved St. Råbjerg.

Efter indgående overvejelser har nævnet enstemmigt truffet beslutning om, at den foreslåede fredning gennemføres i følgende omfang:

Det fredede areal omfatter af Gyttegård plantage

afdelingerne 51, 52, 53, 54 samt dele af afdelingerne 3, 55 56 og 58. Arealerne begrænses mod sydvest af en linie 50 m syd for overkanten af den på matr. nr. e 1 a, 1 i og 1 e, Trollund, beliggende skråning, samt en linie over matr. nr. 1 b langs et levende hegn og en markvej til skellet mod matr. nr. 1 c. Mod øst følger fredningsgrænsen skellet mellem matr. nr. 1 b og matr. nr. e 1 a og 1 c. Fra et punkt ca. 20 m nordøst for det vestlige hjørne af matr. nr. 1 a følger grænsen en grøft langs bl.a. matr. nr. 3 h til det sydvestlige hjørne af Gyttegård plantage, alt som vist på vedhæftede kort.

Ved fredningsnævnets således truffne beslutning har nævnet i overensstemmelse med indholdet af naturfredningslovens § 1 i første række lagt til grund, at det pågældende område på grund af dets skønhed, beliggenhed og ejendommelighed har væsentlig betydning for almenheden, der dels fra den asfalterede kommunevej, dels ved færdsel ad de nedenfor omtalte stier, der tillige er vist på vedhæftede kort, vil kunne nyde den meget smukke og særprægede natur.

Nævnet har endvidere taget i betragtning, at det efter det oplyste også af naturvidenskabelige og undervisningsmæssige grunde må være overordentlig betydningsfuldt at bevare disse arealer, ligesom nævnet må være enig i Naturfredningsrådets opfattelse af, at de pågældende arealer er særligt egnede til at indgå i et midtjydske naturparkområde med store rekreative kvaliteter.

Med hensyn til fredningens indhold fastsættes følgende nærmere bestemmelser:

1. Arealerne skal bevares i deres nuværende tilstand, derunder indsandets naturlige overfladeformer og vegetationstyper i Grene Sande.
2. Dræning, udgrøftning eller andre ændringer af området grundvandstand må ikke foretages. Dog skal det være tilladt inden for

arealer omfattet af den foran omtalte afvandingssag vedrørende Grene å at detailafvande arealerne således, at disse må udnyttes til intensive græsningsarealer.

3. De mellenliggende lyngrevler skal bevares som lyngarealer, således at disse ikke odelægges ved husdyrs fri adgang til arealerne.
4. De syd og vest for "Præstesoen" beliggende arealer, der er vist på vedhæftede kort, må afvandes og inddrages i normal vekseldrift.
5. Afgravning eller aflæsning af materialer af enhver art er forbudt. Dog er det tilladt i de bestående grus- og mergelgrave at foretage gravning til de pågældende ejendommens eget forbrug.
6. Ingen del af arealet må yderligere tilplantes. Selvsåede træer skal om fornødent kunne fjernes ved det offentliges foranstaltning uden udgift for ejerne.
7. Vedrørende randarealerne ved Grene Sande (afdeling 51) bemærkes særligt, at disse ikke må gentilplantes efter afdrivning, bortset fra en begrænset beplantning til sikring mod sandflugt, alt efter nærmere aftale med de påtaleberettigede.
8. Enhver form for bebyggelse, opstilling af skure, boder, master og lignende skæmmende indretninger er forbudt.
9. Henkastning af affald eller etablering af bilophugningspladser er forbudt.
10. Anvendelse af radio eller anden form for støjspredning på arealerne er ikke tilladt.
11. Campering og teltslagning er forbudt.
12. Luftledninger må ikke føres hen over arealet.
13. Tobaksrygning og brug af åben ild er forbudt.
14. Der skal være adgang for skoler og højere læreanstalter til at anvende Grene Sande som undervisnings- og studieobjekt efter forudgående meddelelse til ejeren.

15. Der tillægges almenheden adgang til gående færdsel ad bestående skov- og markveje samt ad 2 meter brede stier som vist på vedhæftede kort.

Stien fra den offentlige bivej over afdeling 54 til Ørnsbjerg og videre til vejen i grænsen mellem afdeling 54 og 55 skal ikke anlægges og åbnes i fru E. Jacobsens' levetid.

16. I perioder med stor brandfare kan nævnet efter henvendelse fra ejeren af Gyttegård forbyde almenhedens adgang til de fornævnte stier.

17. På matr. nr. 4 a Trollund, anlægges ved den offentlige bivej en parkeringsplads, som vist på vedhæftede kort.

P-pladsen og stierne anlægges af det offentlige og vedligeholdes af Hejnsvig kommune.

18. For den i afdeling 53 beliggende hulvej, som vist på vedhæftede kort, skal yderligere være gældende:

Borthugst af selvsået træ- og buskbevoksning er tilladt såvel for ejeren som for det offentlige.

Uden for en afstand af 3 m fra hulvejens øvre rand er skovbrug tilladt, dog kun ved plughugst.

Den fremtidige vedligeholdelse af arealet påhviler det offentlige ved Hejnsvig kommune.

Jordarbejder, der har til formål at afdække, vedligeholde eller anskueliggøre vejanlægget, er tilladt, dog kun efter samråd med Nationalmuseet.

Nævnet vil i samarbejde med Fredningsplanudvalget for Ribe og Ringkøbing amter foranledige skilte opsat med individuel tekst efter forholdene samt af hensyn til landbrugsdriften sørge for nødvendig stiafmærkning, når fredningssagen er endelig afgjort.

Idet bemærkes, at forlig ikke har kunnet opnås for nævnet, går de erstatningskrav, der er fremsat af lodsejerne, hvis arealer omfattes

af fredningen, i korthed ud på følgende:

Lb. nr. 1: Skovrider C.J.Bech, Vorbasse, har for A/S Gyttegård i brev af 4. maj 1967 anført:

"Gyttegårds ejendomsværdi er pr. 1. august 1965 ansat til kr. 764.600, hvoraf en særlig ansat "herlighedsværdi" udgør kr. 200.000.

Det må formodes, at ejendommens handelsværdi på nuværende tidspunkt ligger betydeligt højere end i 1965 - ikke som følge af nogen stigning i forrentningsværdien, denne er nærmest faldet i de sidste 2 år - men som følge af den stadig fortsatte kroneferringelse og som følge af, at Gyttegård plantage er en udpræget herlighedsejendom, der i voksende grad vil virke tillokkende for velhavende forretningsmænd, der søger et fredfyldt sted.

Det må derfor skønnes, at "herlighedsværdien" på nuværende tidspunkt - inden fredningen finder sted - udgør kr. ca. 400.000, og at den ufred, som den med fredningen forbundne offentlige adgang til de pågældende arealer vil give, i alt fald vil nedsætte ejendommens handelsværdi med 25 % af ovenstående beløb - eller med kr. 100.000.

Der er endvidere ikke tvivl om, at den offentlige adgang til de på visse årstider meget brandfarlige arealer vil forøge brandrisikoen i plantagen, og at man derfor må forlange dækning for eventuelle udgifter til ekstraordinære sikkerhedsforanstaltninger imod brandfare.

Endelig må man forlange de fornødne udgifter afholdt i forbindelse med udlægning af erstatningsarealer for de på nuværende tidspunkt bevoksede områder inden for fredningsarealet, hvor almindelig skovdrift ikke må opretholdes.

Det drejer sig **her vist** nok om godt 7 ha af de ca. 16 ha

bevokset areal, der findes inden for fredningsområdet.

Opgørelsen vil herefter komme til at se således ud:

Erstatning for forringelse af handelsværdien	kr. 100.000
Tilbagevendende udgifter til ekstraordinære sikkerhedsforanstaltninger imod brandfare	?
Udgifter i forbindelse med tilplantning m.v. af erstatningsareal á kr. 2.500 pr. ha, antagelig 7,2 ha á kr. 2.500	<u>18.000</u>
	kr. 118.000

+ de tilbagevendende udgifter imod brandfare."

Det bemærkes, at denne opgørelse tillige vedrører arealer omfattet af den for nævnet samtidig verserende sag om fredning af heden omkring St. Råbjerg.

Lb. nr. 2: Diakon Just har under forudsætning af, at der må graves murgel til gårdens arealer, at nogle arkæologiske udgravninger, der er påbegyndt, må fortsættes, at der må bygges et sommerhus/af-tægtshus på bakken nord for gården og med udsigt ud over de på-tænkte fredede arealer, at der fortsat må tages vand fra Præstesøen til markvanding, og at en eventuel sti gennem arealerne får sit forløb langs en lyngklædt højderyg nord for Præstesøen, for arealer, der må afvandes og dyrkes med almindelige landbrugsafgrøder, påstået sig tilkendt 1.000 kr. pr. ha. For arealer, der kun må udnyttes som hidtil og altså ikke afvandes og dyrkes almindeligt med landbrugsafgrøder, har ejeren påstået sig tilkendt 4.000 kr. pr. ha. For de øvrige arealer og området nord for fornævnte sti har han påstået sig tilkendt 5.000 kr.

pr. ha. Endelig har ejeren påstået sig tilkendt 200.000 kr. i erstatning for gene ved offentlig adgang på stien, for forringet jagtmulighed, for forringet mulighed for salg af sommerhusgrunde og for nedgang i ejendommens handelsværdi.

Lb. nr. 3: Landmand Kristen Jensen har under forudsætning af, at landbrugsarealerne må afvandes og dyrkes med almindelige afgrøder, og de tilplantede arealer må bevares som sådanne, påstået sig tilkendt 1.000 kr. pr. ha. For ulemper ved offentlig adgang på stien i den nordlige del af arealet har han herudover påstået sig tilkendt 1.000 kr. Endelig har han, såfremt der ikke må bygges sommerhuse på den sydlige skrænt, påstået sig tilkendt 30.000 kr. herfor.

Lb. nr. 4: Gårdejer Kristensen har under forudsætning af, at landbrugsarealerne må afvandes og dyrkes med almindelige afgrøder, og de tilplantede arealer bevares som sådanne, påstået sig tilkendt 1.000 kr. pr. ha. For ulemper ved offentlig adgang på stien i den nordlige del af arealet har han herudover påstået sig tilkendt 1.000 kr. Endelig har han, såfremt der ikke må bygges sommerhuse på den sydlige skrænt, påstået sig tilkendt 100.000 kr. herfor.

Lb. nr. 5: Landmand Johan Madsen har påstået sig tilkendt en erstatning på 20.000 kr., såfremt der ikke må bygges sommerhuse på arealet.

Under hensyn til det således anførte og til samtlige i øvrigt i betragtning kommende omstændigheder fastsætter fredningsnævnet, at erstatningerne for de fredede arealer skal beregnes på følgende måde:

1. For arealer nordvest for den offentlige bivej 350 kr. pr. ha., dog at der for de arealer, der delvis udnyttes til landbrugs- og skovdrift, tilkendes 500 kr. pr. ha.
2. For arealet, afdeling 51, i Gyttegård plantage, der ikke må gentilplantes, 2.000 kr. pr. ha.

3. For Gyttegårdsarealer syd for vejen 500 kr. pr. ha.
4. For arealer nord for stien på matr. nr. 1 b 1.000 kr. pr. ha.
5. For de øvrige arealer 500 kr. pr. ha.

Herefter tilkendes der lodsejerne følgende erstatningsbeløb:

Lb.nr.	matr.nr.	omtrentlig fredet areal	heraf omfattet af § 25, stk. 2	ejer	tilkendt erstatning
1.	1 d, 1 h, 4 a, 4 o og 5 b	96,1	96,1	A/S Gyttegård Ved erstatningens fastsættelse er der taget hensyn til samtlige ulemper i forbindelse med fredningen, herunder anlæggelse af en sti til Ørnbjerg og en parkeringsplads. Nævnet har ikke ment at kunne tilkende et beløb særligt til sikkerhedsforanstaltninger imod brandfare, idet der som nævnt åbnes adgang til i perioder med stor brandfare at forbyde offentligheden adgang.	52.000,00 kr.
2.	1 b	45,8	20,0	Diakon Johannes Rasmussen Just Ved erstatningens fastsættelse er der taget hensyn til, at stiforbindelsen etableres nord om "Præstesøen" i overensstemmelse med ejerens ønske, ligesom der er taget hensyn til ejerens ønske om at foretage særskilt indhegning ved stien for at sikre husdyrenes uhindrede græsning på arealerne	25.500,00 -

Lb.nr.	matr. nr.	omtrentlig fredet areal	heraf omfattet af § 25, stk. 2	ejer	tilkendt erstatning
3.	1 e	4,5	3,5	landmand Kristen Jensen	2.250,00 kr.
4.	1 a	13,0	8,7	gårdejer Kristian Søgård Kristensen	6.500,00 -
5.	1 i	0,6		landmand Johan D. Madsen	300,00 -
				Ved erstatningens fastsættelse er der taget hensyn til, at der ikke etableres en sti over arealet.	
Ialt ca.		160,0		Ialt	86.550,00 kr.

Det bemærkes, at erstatningerne er udregnet på grundlag af det foran omtalte oversigtskort over de af sagen omfattede arealer.

Ved samtlige erstatningers fastsættelse er der taget hensyn til alle ulemper ved fredningen, herunder i forbindelse med anlæggelse af en sti efter de foran af nævnet angivne retningslinier. Endvidere er det taget i betragtning, at der efter nugældende praksis ikke i medfør af landsbyggeloven kan forventes meddelt tilladelse til sommerhusbyggeri.

Specielt bemærkes yderligere vedrørende ejendommen, matr. nr. 1 b (lb. nr. 2), at påbegyndte arkæologiske udgravninger må tilendbringes, og at "Præstesøen"s vand fortsat må oppumpes til markvanding, hvorfor det af ejeren rejste spørgsmål om etablering af en boring til markvanding må anses for bortfaldet. Endvidere har nævnet ej heller fundet anledning til at tage stilling til spørgsmålet om opførelse af et sommerhus eller aftægtshus på bakken nord for ejendommen på matr. nr. 1 b, idet det pågældende sted er beliggende uden for det af nærvæ-

rende sag omfattede område.

Erstatningerne, der forrentes med 6 % årlig fra kendelsens dato, udbetales til de foran anførte ejere, da ikke andre i ejendommene interesserede har fremsat krav under sagens behandling.

Erstatningerne udredes som nedenfor bestemt.

Kendelsen vil være at tinglyse på de nedennævnte ejendomme med prioritet forud for al pantegæld.

Påtaleret tilkommer Fredningsnævnet for Ribe amtsrådskreds, Naturfredningsrådet, Danmarks Naturfredningsforening og for så vidt angår hulvejsarealet tillige Nationalmuseet."

Konklusionen er sålydende:

"Ejendommene matr. nr. e 1 a, 1 b, 1 d, 1 e, 1 h, 1 i, 4 a, 4 o og 5 b, Trøllund, Hejnsvig sogn, fredes som ovenfor bestemt og som afgrænset på vedhæftede kort.

I erstatning udbetales til lodsejerne de ovenfor nævnte beløb, i alt 86.550 kr., med renter 6 % årlig fra kendelsens dato.

Af erstatningen udredes tre fjerdedele af statskassen. Den sidste fjerdedel udredes af Ribe amtsfond og af de i amtsrådskredsen beliggende købstadkommuner efter folketal i henhold til den senest offentliggjorte folketælling.

Kendelsen kan indankes for Overfredningsnævnet, adresse: Nyropsgade 22, København V., inden 4 uger fra kendelsens afsigelse eller forkyndelse."

Disse kendelser er forelagt Overfredningsnævnet i medfør af naturfredningslovens § 19, stk. 3, hvorhos de er anket af samtlige 6 lodsejere.

Overfredningsnævnet har den 4. november 1967 besigtiget de fredede arealer og forhandlet med repræsentanter for Danmarks Naturfredningsforening, fredningsplanudvalget, Naturfredningsrådet, Nationalmuseet, Ribe amtsråd, Grene og Hejnsvig kommuner samt med de ankende lodsejere og disses repræsentanter, advokat Mansfeld-Giese, skovrider Bech og distriktsbestyrer Kristensen.

Under forhandlingerne blev der af de ankende nedlagt påstand om en væsentlig forhøjelse af erstatningerne; endvidere fremsattes indsigelser mod den ved fredningsservitutten hjemlede offentlige adgang samt mod begrænsninger i den landbrugsmæssige udnyttelse af de fredede arealer af matr. nr. 1 b, Trøllund.

Under drøftelserne om sidstnævnte spørgsmål udtalte magister Løgaard, at Naturfredningsrådet subsidiært ville kunne tiltræde, at området blev opdelt i kun 2 zoner med henholdsvis vekseldrift og totalfredning.

På forespørgsel udtalte skovrider Bech, at man intet havde imod i studie- og undervisningsøjemed at åbne adgang til samtlige Gyttegårds fredede udyrkede arealer efter forudgående meddelelse herom.

Overfredningsnævnet har herefter vedtaget at stadfæste de ved de indankede kendelser gennemførte fredninger - for så vidt angår disses omfang fuldtud - og i øvrigt med følgende ændringer:

Indhold.

a. Offentlig adgang.

Det skal i studie- og undervisningsmæssigt øjemed være

tilladt at færdes på samtlige de Gyttegård tilhørende af fredningen omfattede udyrkede arealer efter forud given meddelelse herom til ejeren.

Den i nævnskendelsen foreskrevne stiadgang nord om Præstesøen på matr. nr. 1 b, Trøllund, ophæves.

Den på matr. nr. 1 a og 1 e, smst., beliggende markvej, hvorpå offentlig færdsel er tilladt, forlægges efter ejernes ønske til ejendommenes skel mod matr. nr. 4 a og 4 o.

b. Vedrørende matr. nr. 1 b, Trøllund,- dyrkning m. v..

Efter overenskomst med ejeren og med tiltrædelse af Naturfredningsrådet er fastsat følgende vedrørende denne ejendom - sammenhold foran pag. 22 og 23 under punkterne 2-4 og det nærværende kendelse vedhæftede kort.

1. De på kortet med skravering angivne områder må dyrkes fuldtud landbrugsmæssigt, herunder udgrøftes og detailldrænes - dog således at de i området liggende lyngbakker bibeholdes.
2. Det ikke-skraverede område må - som hidtil - anvendes til græsning, men kun i et sådant omfang, at lyngvegetationen opretholdes. Dog skal det med stiplede linie afgrænsede areal, der tidligere har været fræsset og kalket, og som var omfattet af afvandingssagen vedrørende Grene å, kunne udnyttes som permanent græsningsareal med den dertil nødvendige driftsmæssige behandling.
3. Det skal med fredningsnævnets godkendelse af placering og udseende være tilladt at opføre læskur og malkestald på det fredede.
4. Det skal endvidere efter ejerens ønske være tilladt spejdere at slå lejr i samme omfang som hidtil.

c. Vedrørende hulvej på matr. nr. 4 o, Trøllund.

De under punkt 18, jfr. ovenfor pag. 24, indeholdte særlige fredningsbestemmelser for den i Gyttegård plantage, afd. 53, beliggende hulvej med digelignende udløber er efter forslag af Nationalmuseet og med ejernes godkendelse ændret til følgende:

1. Mellem den offentlige vej og en linie 20 m uden for hulvejens øvre rand, som vist på den kendelsen vedhæftede, vejledende skitse, må ikke graves, plantes, fjernes sten, optages stød m.v., ligesom der ejheller må tilføres jord og sten, henlægges grene m. v.. Landbrugsmæssig drift er tilladt i hidtidigt omfang.
2. Inden for en afstand af 3 m fra vejanlæggets sider incl. skrænterne er borthugst af selvsået træ- og buskbevoksning tilladt såvel for ejerne som for det offentlige.

Den fremtidige vedligeholdelse af dette areal - bortset fra det landbrugsmæssigt udnyttede - påhviler Hejnsvig kommune.

3. Uden for det under 2. nævnte område er skovbrug tilladt, dog kun ved plukhugst.
4. Jordarbejder m. m., der har til formål at afdække, vedligeholde eller anskueliggøre vejanlægget, er tilladt, dog kun ved Nationalmuseets foranstaltning eller efter dettes anvisning.

Erstatning.

4 af de ankende lodsejere - fru Birthe Gaarmann Pedersen m. fl., proprietær Søren Møller og gårdejerne Kristen Jensen og Kristian Søgaard Kristensen - har accepteret de af Overfredningsnævnet tilbudte erstatninger. De resterende 2 lodsejere har ønsket taksation, hvorfor Overfredningsnævnet i henhold til naturfredningslovens § 20 har anmodet taksationskommissionen om at fastsætte disse erstatninger.

Ved taksation foretaget den 13. november 1968 er erstatningerne fastsat således:

Landmand Johan D. Madsen,
matr. nr. 1 i, Trøllund, 700 kr.

A/S Gyttegård,
matr. nr. 1 d, 1 h, 4 a, 4 o, 5 b, Trøllund, og
1 d, Løvlund, 100.000 kr.

Der er i dette beløb medregnet erstatning for tab ved tilplantning af erstatningsareal for afd. 51, herunder for udgifter til afmærkning, opmåling med udfærdigelse af plan, til tinglysning af deklaration samt for alle øvrige ulemper og tab i anledning af den offentlige adgang.

Selskabets stedlige repræsentant, skovrider i hedeselskabet C. G. Bech, har foreslået, at 20.000 kr. af nævnte erstatningsbeløb deponeres til frigivelse med tilladelse af hedeselskabet, når tilplantning af erstatningsareal og behørig tinglysning af deklarationen herom har fundet sted. Dette kan tiltrædes af Overfredningsnævnet.

Da Overfredningsnævnet i øvrigt kan tiltræde det i kendelsen anførte, vil denne være at stadfæste med de af det foranstående følgende ændringer.

1 kort, nr. Rib 119, udvisende grænserne for de fredede arealer ved St. Råbjerg og Grene Sande, der andrager henholdsvis 65 ha og 160 ha, samt en vejledende skitse over hulvejen på matr. nr. 4 o og 1 d er vedhæftet nærværende kendelse.

T h i b e s t e m m e s :

De af fredningsnævnet for Ribe amtsrådsreds den 11. august 1967 afsagte kendelser vedrørende St. Råbjerg og Grene Sande i Grene og Hejnsvig sogne stadfæstes med de af det foranstående følgende ændringer.

I erstatning udbetales:

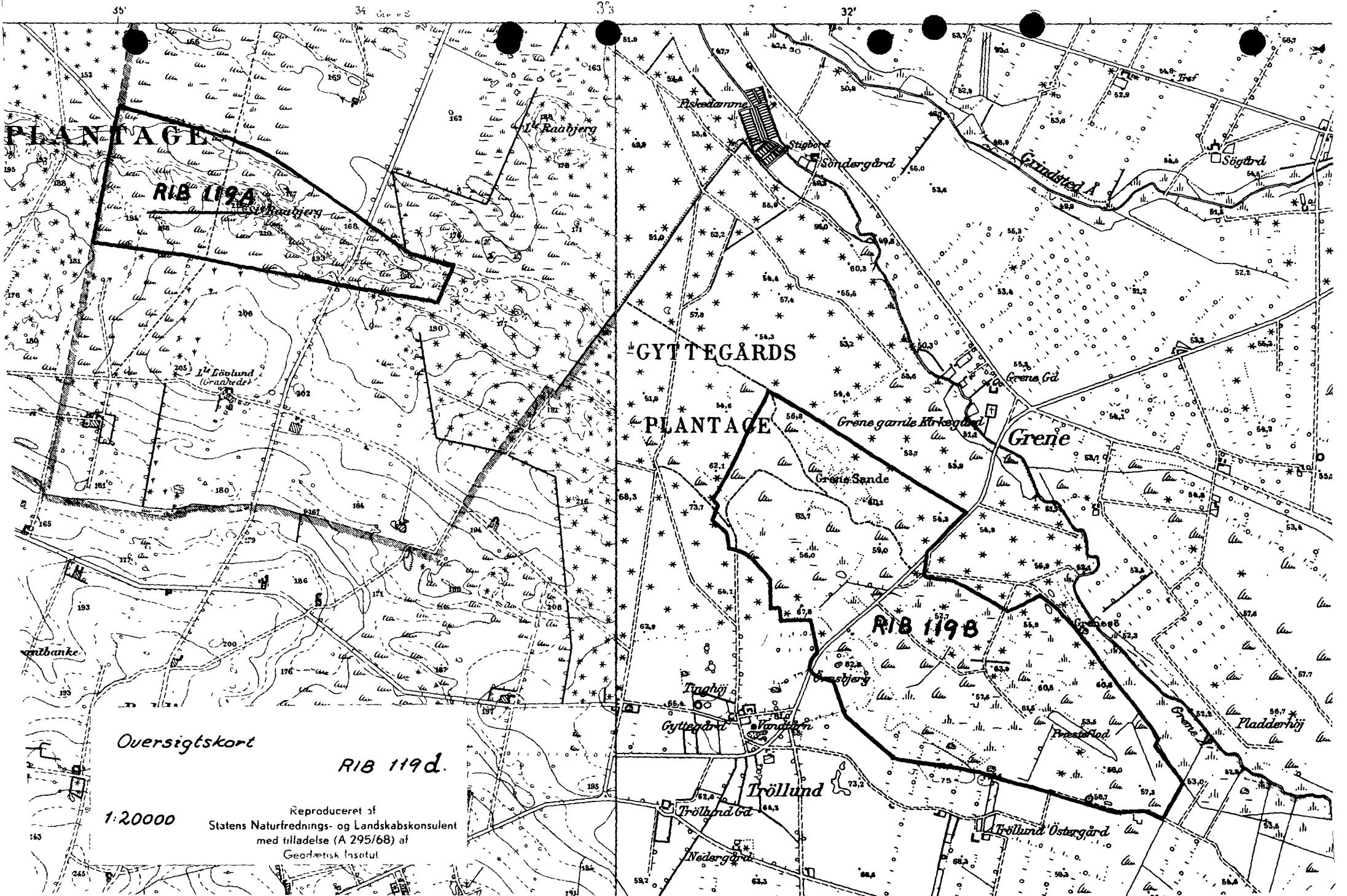
fru Birthe Gaarmann Pedersen og hr. Carsten Hallas	55.000 kr.
A/S Gyttegård v/højesteretssagfører Ejvind Helsted hvoraf 20.000 kr. deponeres i Viborg Sparekasse i henhold til ovenstående.	100.000 "
proprietær Søren Møller	35.000 "
gårdejer Kristen Jensen	4.000 "
gårdejer Kristian Søgaard Kristensen	13.000 "
landmand Johan D. Madsen	700 "
	<hr/>
I alt ..	207.700 kr.

Af erstatningerne, i alt 207.700 kr., med renter 6 % p. a. fra den 11. august 1967 udredes 3/4 af statskassen, medens 1/4 afholdes af Ribe amtsfond og de i amtsråds kredsen beliggende købstadkommuner efter folketal i henhold til den senest offentliggjorte folketælling.

Udskriftens rigtighed

bekræftes

G. Hermann.

PLANTAGE
RIB 119A

GYTTEGÅRDS

PLANTAGE

RIB 119B

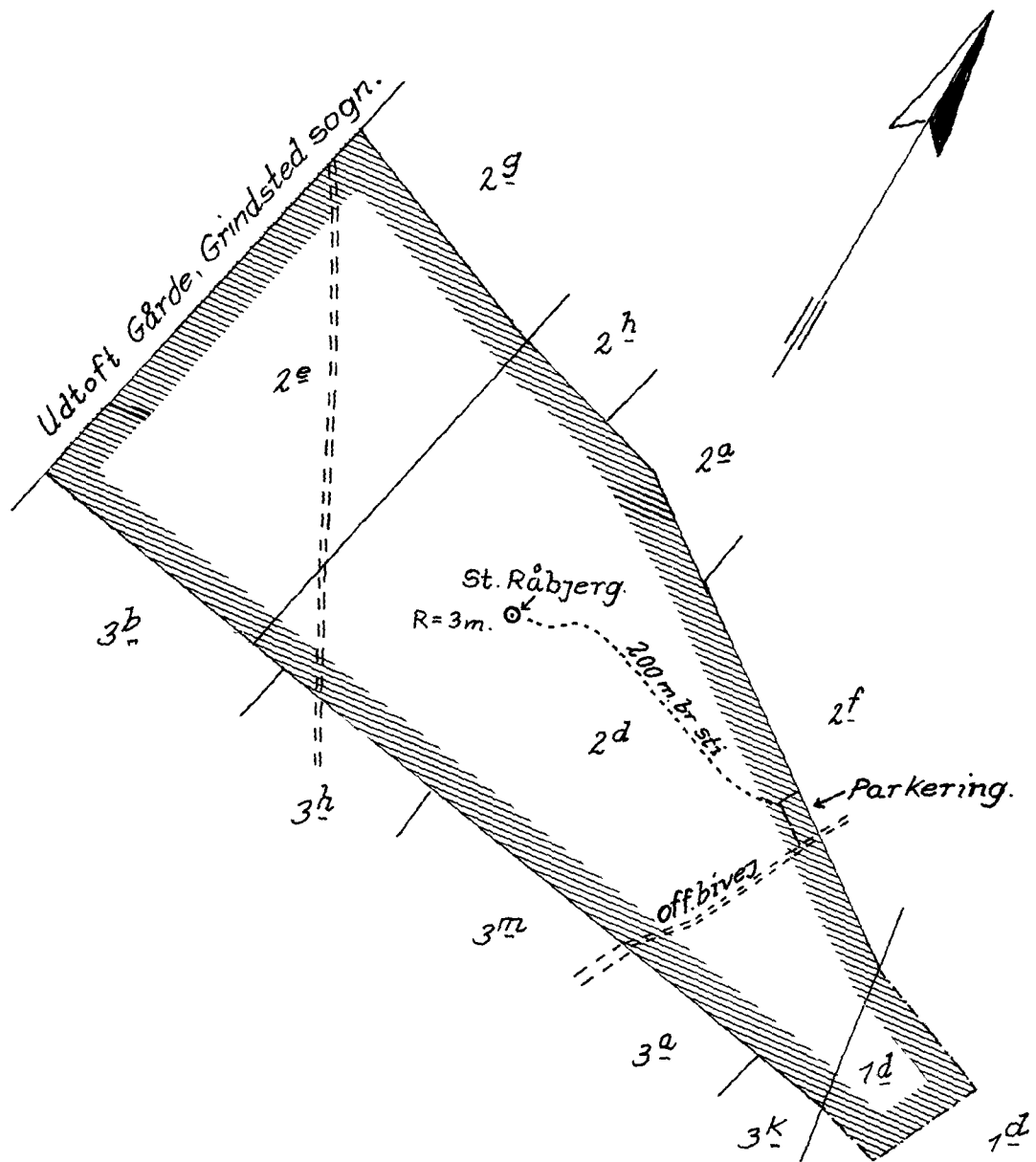
Grene

Översigtskort

RIB 119d.

1:20000

Reproduceret af
Statens Naturfrednings- og Landskabskonsulent
med tilladelse (A 295/68) af
Geodætisk Institut

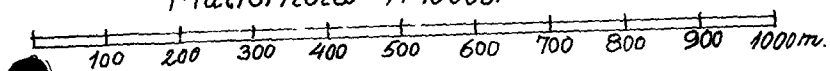

St. Råbjerg.

Fredningsgrænse.

Målforshold 1:10000.

Naturfredningskonsulentens kontor København d. 21-4-69.	
By:	Løvlund.
Sogn:	Grene.
Plan nr.	119. A.

FREDNINGSNÆVNET>

KENDELSE i sag J. nr. 11/1966
afsagt den 11. august 1967 af fredningsnævnet for
Ribe amtsrådsreds vedrørende fredning af
hedearealer omkring St. Råbjerg i Grene sogn.

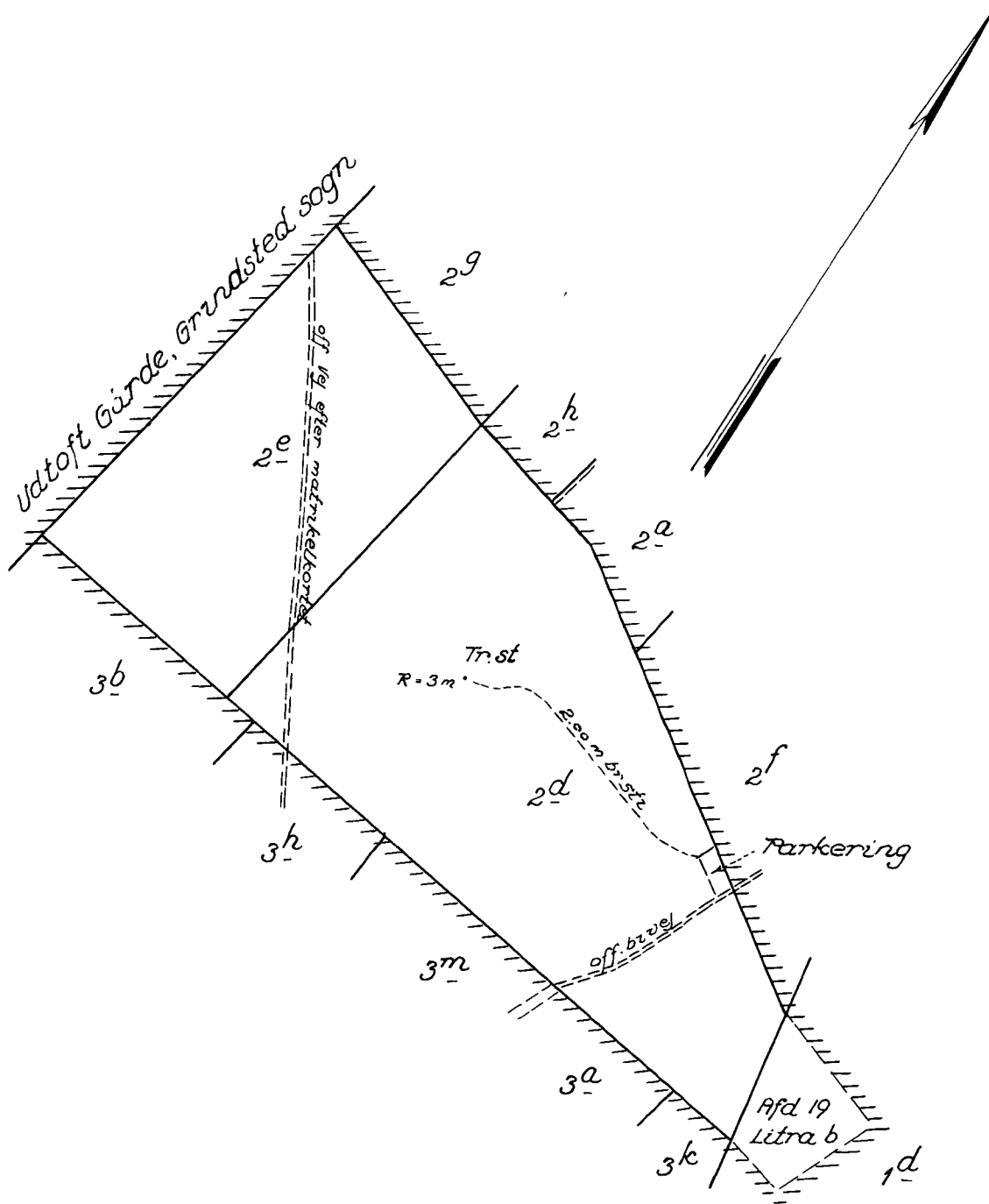
CITERET FULDT UD I OFN K AF 21/4 1969

Ved brev af 10. januar 1966 anmodede Danmarks Naturfredningsforening Fredningsnævnet for Ribe amtsrådsreds om at rejse fredningssag vedrørende hedearealer omkring St. Råbjerg, der er beliggende vest for den offentlige bivej mellem Hejnsvig og Løvlund ved Utoft plantage ca. 5 km sydøst for Grindsted.

Som begrundelse for fredningen har naturfredningsforeningen nærmere anført:

.....
"Den nordlige trediedel af arealet ligger på hedesletten, medens de sydlige to trediedele ligger på bakkeøterræn. Grænsen mellem hedeslette og bakkeø er meget tydelig, og højdeforskellen er ca. 10 m. Fra det højeste punkt, St. Råbjerg, er der en storslået udsigt over hedesletten mod nord. Hele området er dækket af en ensartet lyngbevoksning med revlingris, tyttebær, melbærris, lav skorsoner m.fl.; der er så at sige ingen opvækst af bjergfyr eller andre træer. I lavninger på fugtigere bund vokser klokkelyng og mosebølle, medens blåbærbusken findes på den nordvendte bakkeøskråning. I en lavning øst for St. Råbjerg findes et ret stort hedekær.

Hedearealet yder med sin smukke, ensartede og uforstyrrede vegetation gode muligheder for studiet af lynghedens planteverden. Desuden er området velegnet til demonstration

Fredning af arealer
omkring

St. Råbjerg

Lövlundgaard,

Grene sogn

Hæfærdiget i august 1967 til brug ved tinglysning af
fredningsarealer

[Signature]
Landinspektør

Målestok 1:10000

FREDNINGSNÆVNET FOR SYDJYLLAND, NORDLIG DEL

sydjyllandnord@fredningsnaevn.dk

fredningsnaevn.dk/fredningsnaevnene/syddjylland-nordlig-del/

c/o Retten i Kolding, Kolding Åpark 11, 6000 Kolding

Den 19. april 2024

Sagsnr. FN-SJN-02-2024 (Fredningsregisteret, reg.nr. 0446600)

Afgørelse om ansøgning om dispensation til etablering af 7 løvtræsholme med midlertidigt vildthejn, Store Råbjerg

Fredningsnævnet har den 10. januar 2024 fra Billund Kommune modtaget en ansøgning om dispensation til etablering af løvtræsholme med vildthejn på den fredede del af matr.nr. 2d, Løvlund Gde., Grene, der ejes af Kirk Kapital A/S.

Fredningsnævnet har efter skriftlig høring besigtiget det fredede areal den 12. april 2024. **Nævnet har herefter truffet afgørelse om, at ansøgningen om dispensation ikke imødekommes.** Begrundelsen for afgørelsen fremgår neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund

Arealet er omfattet af Overfredningsnævnets afgørelse af 21. april 1969. Ved afgørelsen udtalte nævnet om fredningens formål bl.a., at man lagde til grund, at hedearealet

”på grund af dets skønhed, beliggenhed og ejendommelighed har væsentlig betydning for almenheden, der vil kunne nyde udsigten fra St. Råbjerg.

Nævnet har endvidere taget i betragtning, at det efter det oplyste også af naturvidenskabelige og undervisningsmæssige grunde må være overordentlig betydningsfuldt at bevare disse arealer (...)

Ved afgørelsen blev desuden fastsat bl.a. følgende, nærmere bestemmelse for området:

”1. Enhver foranstaltning, der kan virke skadelig på hedens naturlige plantevækst, er ikke tilladt.

Beplantning af heden må ikke finde sted. Selvsåede træer skal om fornødent kunne fjernes ved det offentliges foranstaltning uden udgift for ejerne. (...)”

Af ansøgningen fremgår bl.a. følgende:

”Projektet omhandler rydning af invasive arter f.eks. bjerg-fyr på hedearealet, men også etablering af nye lysåbne løvtræsholme.

Disse nye holme planlægges etableret ved at indhegne arealer med små løvtræer f.eks. eg, birk og røn med vildthejn – altså etableres holmene ved at give hjemmehørende selvsåede løvtræer mulighed for at vokse op uden at blive nedbidt af kronvildtet.

Det planlægges at etablere 7 holme.

Vi har meddelt dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 til projektet under vilkår om, at etableringen af holmene med vildtheqn opnår tilladelse/dispensation fra jer.

Vildtheqnet vil have en højde på 1,8 meter og bestå af robiniepæle med trådnet (se nedenstående billede for eksempel på heqnstype):

Hegnene vil blive taget ned efter 10 år eller når løvtræerne vurderes at være store nok til at klare kronvildtets behandling.

(...)

Derfor er vores vurdering, at hegnene nok vil kræve en dispensation fra fredningen.

Hele arealet er i forvejen heqnet med almindeligt kreaturheqn, men her er der tale om vildtheqn inde på hedearealet.

Dog bliver heqnet placeret langt fra hvor offentligheden har adgang, men hegnene ville nok kunne ses fra f.eks. udsigtspunktet ved den trigonometriske station. (...)"

Som nævnt i ansøgningen har Billund Kommune ved afgørelse af 5. januar 2024 i medfør af naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 2, givet lodsejer dispensation til rydning af opvækst, oprykning af rødder samt betinget etablering af vildtheqn i det naturbeskyttede område. I begrundelsen er bl.a. anført:

"(...)

Da heden efter rydningen vil blive endnu mere åben og forblæst, søges der om dispensation til at lave 7 mindre indhegninger, sådan at der kan skabes nogle nye løvtræsholme med primært eg, røn og birk. Områder med heqn er valgt ud fra, hvor der i dag findes små løvtræer. Områderne vil blive heqnet med vildtheqn i ca. 10 år, for at vildtet ikke kan bide træerne ned.

Formålet med de nye løvtræsholme er at skabe en mere naturlig struktur på en mindre del af heden, med både lysåbne dværgbusksamfund og lysåbne løvtræsholme. I et sådant mosaiklandskab kan der skabes bedre forhold for insekter tilknyttet heden, som f.eks. dagsommerfuglene foranderlig blåfugl og argus-blåfugl. Disse arter findes ikke i

dag på heden, da de rigtige mikroklimatiske forhold i form af læ og varme partier ikke er til stede.”

Om konsekvenser for Natura2000 og Bilag IV-arter har kommunen i afgørelsen efter besigtigelse anført følgende:

”Projektet finder sted i Natura 2000-område nr. 85 Hedeområder ved Store Råbjerg.

Vi har vurderet, at det ikke er sandsynligt, at projektet kan påvirke ovenstående Natura 2000-område væsentligt.

Inden for projektområdet findes følgende naturtyper på udpegningsgrundlaget: revling-indlandsklit (2320), våd hede (4010) og tør hede (4030). Bekæmpelsen af invasive arter som f.eks. bjerg-fyr vil skabe plads og levesteder til hedevegetation og vil derfor være af naturforbedrende karakter. Den fortsatte bekæmpelse af invasive arter er ligeledes en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

De nye løvtræsholme etableres ved at hegne arealer, hvor der i forvejen er løvtræer. Forekomsten af løvtræer som eg, røn og birk vurderes ikke at have en væsentlig negativ påvirkning på de ovenstående naturtyper.

Projektet vurderes ikke at påvirke levesteder for arter på udpegningsgrundlaget. Der findes følgende arter på udpegningsgrundlaget: trane (Y), hedelærke (Y), rødrygget tornskade (Y), tinksmed (Y) og natravn (Y). (Y) angiver at der er tale om ynglefugle.

Ved bekæmpelse af invasive arter som f.eks. bjerg-fyr fremmes en natur, der i højere grad gavner fuglearter på udpegningsgrundlaget. Etableringen af holme af selvsåede hjemmehørende arter som eg, røn og birk vurderes ikke at have en væsentlig negativ påvirkning på arterne på udpegningsgrundlaget, da disse naturligt vil forekomme på hedearealer, hvor arterne findes.

På baggrund af ovenstående beslutes det ikke at foretage en konsekvensvurdering.

Bilag IV

Der er fundet markfirben og spidssnudet frø i eller i nærheden af projektområdet.

Markfirbenet er truet af tilgroning af dens levesteder. Rydningen af bjerg-fyr vil fjerne denne trussel fra projektområdet. Samtidigt vil oprykning af rødder medvirke til at blotlægge sandflader, der potentielt kan udnyttes af arten.

Spidssnudet frø vurderes ikke påvirket af projektet, da rydningen og etablering af holme, ikke vil finde sted nær vandhuller.

Flagermus vurderes at potentielt kunne forekomme i området. Arealerne der ønskes ryddet, består primært af bjerg-fyr, hvor stammediameteren er relativt lille. Træer med hulheder eller spættehuller vil jævnfør vilkår ikke blive fældet. Skov-fyr og løvtræer fældes heller ikke som en del af projektet. Det vurderes derfor at projektet ikke vil påvirke en eventuel forekomst af flagermus.

Vurderingerne er gennemført i henhold til habitatbekendtgørelsen § 6, § 7 og § 10.

Truede arter

En række sjældne og truede dyr og planter er optaget på den danske Rødliste. Arternes levesteder vil ofte være i tilbagegang på grund af tilgroning med græsser eller træer. Arterne optræder derfor ofte i små isolerede bestande.

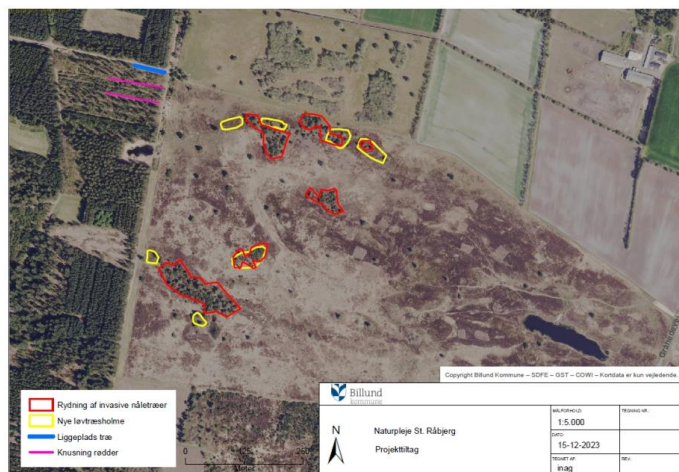
Den rødlistede art markfirben er fundet i eller i nærheden af projektområdet. Markfirben er vurderet i ovenstående afsnit om bilag IV-arter. Det vurderes, at projektområdet ikke er et potentielt levested for øvrige forekommende rødlistede arter.

Samlet vurdering

Der er i afgørelsen lagt vægt på, at en rydning, udført under de givne vilkår, vil være naturforbedrende. Ved at fjerne træopvækst sikres det, at arealet ikke langsomt gror til i træer og buske, hvorved hedevegetationen skygges væk. Tilgroning er en trussel mod mange naturarealer. Træer og buske skygger for bundvegetationen og hæmmer de lyskrævende arters vækst.

Etableringen af lysåbne løvtræsholme ved hjælp af vildthejn vurderes at være et naturforbedrende tiltag, da holmene vil bidrage med læ, skjul og levesteder for insekter tilknyttet heden. (...)"

Af afgørelsen fremgår følgende ortofoto, hvor bl.a. de 7 planlagte løvtræsholme ses markeret med gult:

Kortudsnit 1: Oversigtskort fra ansøgningsmaterialet. Rydning ønskes udført inden for de røde polygoner og holme ønskes etableret med hegn i de gule. Liggepladsen er markeret med blå og knusning af rødder vil finde sted i markering med pink.

Der er ikke modtaget høringsvar.

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet behandlede sagen på et møde med besigtigelse den 12. april 2024. Som nævnsmedlemmer deltog Henrik Gjørup (formand) og Flemming Davidsen. Det af Billund Kommune udpegede nævnsmedlem, Karlo Madsen, var ikke mødt til besigtigelsen, og sagen blev herefter behandlet og afgjort af de to mødte medlemmer.

For Billund Kommune deltog naturmedarbejderne Inge Nagstrup og Bjarke Giil Estrup.

Projektet blev præsenteret og gennemgået af kommunen fra udsigtpunktet på Store Råbjerg. Det blev supplerende oplyst, at kommunen som led i plejen af arealet lader solitære skovfyrre blive stående. Lodsejeren ønsker holmene etableret, og de skønnes ikke at ville virke skæmmende. Ved dannelsen af løvtræsholme vil de invasive plantearter i de eksisterende bevoksninger blive erstattet af bl.a. eg, røn og birk. De to arter af dagsommerfugle, der er nævnt i ansøgningen, er konstateret i nærheden.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredning af arealer ved Store Råbjerg betyder, at det ansøgte – såvel mht. etablering af løvtræsholme som opsætning af vildthejn til beskyttelse af disse - kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Formålet med fredningen af heden som kulturlandskab indebærer efter Overfredningsnævnets afgørelse, som gengivet oven for, at det åbne hedeareal skal bevares, og at man gennem pleje navnlig skal fjerne og begrænse træbevoksning, idet det er fremhævet, at beplantning af arealet ikke må finde sted, og at selvsåede træer om fornødent skal fjernes.

Da bevarelse af områder med trævækst på hedearealet, og desto mere en egentlig etablering af løvtræsholme, utvivlsomt vil være i strid med fredningens formål, kan nævnet ikke imødekomme ansøgningen om dispensation mht. etablering af løvtræsholme og opsætning af vildthejn til beskyttelse af disse.

Nævnet har herefter ikke anledning til at tage stilling til, om betingelserne for dispensation i naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 og 3, er opfyldt.

Fredningsnævnet bemærker, at den for hedearealet gennemførte pleje med fjernelse af plantninger med skovfyr m.m. i forhold til fredningsbestemmelserne ligeledes bør gennemføres på den vestlige del af matr.nr. 2d.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen skriftligt er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen
- Ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører
- Offentlige myndigheder
- En berørt nationalparkfond
- Lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen
- Landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø

- Landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for at efterkomme en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

Henrik Gjørup
formand